

7. Dehtiarova H. A. (2017) *Teoretychni i metodychni osnovy rozvytku informatsiino-komunikatsiinoi kompetentnosti vchyteliv filolohichnykh dystsyplin u systemi pislidiyplomnoi osvity*. [Theoretical and methodological foundations of the development of information and communication competence of teachers of philological disciplines in the system of postgraduate education]. *dys. ... d-ra ped. nauk*. 755 s. [in Ukrainian].

Zhoga R. A model of designing a personal educational environment for professional training of music teachers

The article analyzes various definitions of the essence and content of the concepts of modeling and pedagogical modeling, and identifies the most significant approaches to their interpretation. As a result of the study of scientific literature, it is concluded that the model of the educational environment of a higher education institution is an artificially created iconic image of an object that reproduces the relationships between its subsystems and has feedback to adjust the goal. The basic requirements for designing a personal educational environment for the professional training of future music teachers without primary music education are summarized. The author emphasizes the lack of theoretical and methodological knowledge on modeling educational environments in music and pedagogical higher education institutions. It is established that there is a contradiction between the level of study of the modeling of the structure of the educational environment in general and the insufficient level of its study in the professional training of music teachers in particular.

The article notes that the model of the educational environment is also a pedagogical system that reproduces the real system of professional training of future specialists. It is established that the main characteristics of the model are its integrity, purposefulness, neutrality, abstraction from extraneous details and parameters.

The model of personal educational environment for professional training of future music teachers is proposed and presented in the form of three blocks: methodological and target, content and activity, and diagnostic and corrective. The assumption is made that the result of designing a personalized educational environment for the professional training of future music teachers without initial musical training is the formation of professional competence of this category of applicants.

Key words: pedagogical modeling, design, design of personal educational environment, professional training of music teachers without primary music education.

УДК 378.134:338

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.93.11>

Жумбей М. М., Кончак Л. В., Приймак Л. Б.

РОЛЬ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ТУРИЗМУ ТА ГОСТИННОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Туризм та сфера гостинності – це ті напрями господарської діяльності людини, що стосовно динаміки свого розвитку значно залежать від сприятливих умов у державі. Контекст повномасштабної російсько-української війни призвів до деякої стагнації у туристичній галузі, особливо щодо напрямку виїзного туризму. На тлі цього проблема формування фахових компетенцій студентів туристичних спеціальностей набуває нових рис, пов'язаних із кризовими умовами діяльності та способами сприяти подоланню кризових і посткризових явищ. Заразом посилення євроінтеграційних зв'язків України та активізація дружніх відносин з іншими численними державами світу створюють ґрунт для позитивних прогнозів для подальшої повоєнної розбудови туристичної ніші. З огляду на викладене, це означає й деяку трансформацію програм професійної підготовки здобувачів туристичних спеціальностей. А саме в тих її аспектах, які адаптують систему підготовки до іноземного досвіду та сприяють інтеграції української системи туризму в європейську та світову загалом. Передусім це вимагає належного знання іноземних мов (принаймні англійської як мови міжнародної комунікації) – першочергового інструменту втілення амбітних інтенцій у галузі туризму. **Мета статті** – проаналізувати та окреслити роль формування іноземної компетентності майбутніх фахівців сфери туризму та гостинності в умовах війни з урахуванням наявного подієвого контексту та можливостей розвитку туристичної галузі в близькій повоєнній перспективі. Зазначена мета визначила фокус уваги не тільки на перспективах, але й на способах максимального поживлення туризму в поточній ситуації воєнного стану. Наголошено на саме тих моментах, де належний рівень сформованості іноземної компетентності тотожний відкриттю й реалізації нових можливостей навіть у такий кризовий час війни. Формування іноземної компетентності майбутніх фахівців туристичної ніші щодо функціональної ролі визначене як засіб розширення закордонних кар'єрних можливостей випускників туристичних напрямів. Відзначено роль іноземної компетентності для втілення потенціалу віртуального та воєнного (dark) туризму в синхронній та діахронній (перспективній) площинах.

Ключові слова: іноземна компетентність, іноземна мова, воєнний стан, воєнний туризм, сфера гостинності, туристична галузь.

Унаслідок стрімких глобалізаційних процесів на початку ХХІ століття особлива увага приділяється освіті, спрямованій на підготовку особистості до функціонування в полікультурному суспільстві. Це передбачає вміння використовувати більше ніж одну мову, а також співпрацювати з представниками різних культур, національностей і релігій, різних соціальних середовищ [12, с. 55]. У парадигмі професійної підготовки студентів сфери туризму й гостинності іноземна мова має принципове значення не тільки загальноосвітньої,

але й фахової навчальної дисципліни [10, с. 499]. Іншомовна компетентність є важливим інструментом полікультурного розвитку майбутніх спеціалістів туристичної сфери, а також є неодмінним засобом входження такого фахівця до світу іншомовної культури та гносеологічним інструментом у процесі культурної інтеракції [16, с. 235], яка є невід'ємним компонентом щоденної активності працівників сфери виїзного туризму.

Попри несприятливий для розвитку туризму воєнний час і деяку стагнацію в цій сфері, викликану скороченням кількості іноземних туристів в Україні з об'єктивних на те причин воєнного стану, усе ж туристична галузь в Україні активно працює на повоєнний час, коли очікується стрімке посилення туристичних зв'язків з державами близького й далекого зарубіжжя. Зокрема, у межах 68-го засідання Європейської Комісії Всесвітньої туристичної організації ООН, котре відбувалось у болгарському м. Софія, Україну було вперше обрано головою в цьому органі [5]. Головування в Комісії Європейського регіону створює для держави широкий потенціал для тісної співпраці з країнами Європи та світу на професійному міжнародному рівні. Тому, аналізуючи тепер іншомовну компетентність студентів туристичних спеціальностей та сфери гостинності, війну доречно сприймати просто як нову реальність, у якій ніша туризму, як важлива складова економіки та візитівка країни, вимушена працювати. Завдяки розвитку в'їзного туризму Україна здатна інтенсифікувати й інші, дотичні до туризму ніші. Наприклад, торгівлю чи навіть інвестиційну діяльність.

На офіційних сайтах туристичних компаній та ДАРТ йдеться про те, що виїзний туризм, для якого, власне, іншомовна компетенція найбільш актуальна, поступово теж відновлюється – попри те, що війна досі триває [5]. Окрім того, зростає мобільність працівників туристичної сфери. Це означає, що для українських фахівців сфери туризму й гостинності, потенційно відкритими є іноземні ринки туристичних послуг, у яких вони можуть вигідно працевлаштуватись. Однак обов'язковою умовою кар'єрної реалізації для працівників туристичної галузі будь-де за кордоном є англійська мова як мова міжнародної комунікації. Знання інших мов є перевагою. Однак акцент саме на англійській, без якої наразі не мислиться іншомовна компетентність.

Сучасні глобальні соціально-економічні зміни суттєво вплинули на туристичну індустрію в усьому світі, перетворивши її на багатогалузеву сферу діяльності, спрямовану на обслуговування та задоволення потреб туристів. Оскільки туристичні подорожі продовжують зростати в усьому світі, вони є передумовою розширення міжкультурних контактів між різними мовними та культурними групами. Отже, перед закладами вищої освіти туристичного профілю стоїть важливе завдання підготовки компетентних спеціалістів, здатних ефективно взаємодіяти на міжкультурному рівні. Тому з іншомовною компетентністю також нерозривно пов'язана міжкультурна [12, с. 56].

Проблему формування іншомовної компетентності в умовах воєнного стану вивчають Г.В. Дишель [6], Л.П. Голяков, О.О. Чернорук, О.О. Наливайко [3], О. Харжевська [11]. Поодинокі праці стосуються конкретно іншомовної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму й гостинності (О.Б. Гуляк [4], О.О. Рембач [10]; С.Т. Іргашевич, Г. Еркін, С. Дільноза [14]; Б. Гарсія-Хенче, М. Янг [13]; Ю.Д. Кодировна [15] та ін.). Ще менше тих, які торкаються проблеми формування іншомовної компетентності студентів туристичних спеціальностей в умовах війни (С. Мединська [8]), оскільки саме на українських науковців через досвід переживання війни й потребу виконувати освітні зобов'язання перед здобувачами сьогодні покладене завдання висвітлити проблему того, як війна впливає на процес навчання студентів туристичної ніші та як контекст війни детермінує для них роль іншомовної компетентності. С. Мединська наголошує, що урахування впливу факторів воєнного стану в країні повинно стати визначальним під час адаптації освітньо-професійних і навчальних програм для фахової підготовки майбутніх спеціалістів у галузі туризму [8, с. 239].

У дотичних працях загалом йдеться про наявність якісних змін у міжнародних зв'язках України, їх постійне розширення, що позначається терміном «інтернаціоналізація». Процес інтернаціоналізації трансформує потребу знання іноземної мови в нагальну необхідність практичної та інтелектуальної діяльності будь-якого представника сучасного соціуму. Іншомовна компетентність у глобалізованому та швидко змінюваному світі – суттєвий фактор, який впливає на соціально-економічний, науково-технічний та загальнокультурний прогрес суспільства, а також вагомий спосіб інтеграції в міжнародну спільноту [10, с. 499]. У наукових розвідках звернено побіжну увагу на аспект викладання іноземної мови в умовах війни [7, с. 31–39]. Це вимагає від викладача адаптації дидактичних матеріалів до реалій життя країни (вилучивши російські топоніми, тексти іноземною мовою про російські міста, прибравши росіян як учасників навчальних діалогів, оскільки часто в текстах, особливо туристичного спрямування, номени та інші вказівники на ворожу державу досі були, на жаль, традиційними). Так само неетичним є використання посібників, вебсайтів, будь-яких інших ресурсів російського походження чи створених державами-колаборантами (Білорусь, Іран). У наявних дослідженнях, дотичних до теми поточної статті, також проаналізовано технології роботи з пошуковими й творчими завданнями, читання текстів воєнної тематики або таких, що відповідають злободенним воєнним реаліям, методику використання традиційних вправ іншомовної підготовки в дистанційному та змішаному форматах (для синхронного та асинхронного режимів взаємодії) відповідно до типових комунікативних ситуацій під час воєнного стану та потенційно – після його закінчення. З огляду на воєнний контекст виникає потреба ознайомлення здобувача з актуальною лексикою (воєнний стан, комендантська година, допомога армії, колаборанти, біженці, воєнне вторгнення, воєнна операція та ін.) та її активізації під час комунікування. Даються рекомендації щодо воєнної тематики викладання іноземної мови. Пропоновано охоплювати не тільки професійно зумовлені, але й особисті

теми для спілкування, які теж пов'язані з війною й вимагають відповідного лексичного супроводу [7, с. 31; 12, с. 55]. Вітчизняними науковцями розглянуто також психологічно-емоційну площину управління процесом іншомовного навчання в період війни [7, с. 33; 11].

Утім, побіжний характер уваги до питань вивчення іноземної мови студентами туристичних спеціальностей під час воєнного стану в Україні детермінує потребу продовжувати дослідження в цьому напрямі та визначає мету поточної розвідки.

Отже, *мета статті* – проаналізувати та окреслити роль формування іншомовної компетентності майбутніх фахівців сфери туризму та гостинності в умовах війни з урахуванням наявного подієвого контексту та можливостей розвитку туристичної галузі в близькій повоєнній перспективі.

Наразі, оскільки війна досі триває на невизначений період, складно говорити про потенціал значного розширення Україною числа в'їзних туристів, яким з великою вірогідністю потрібен іншомовний супровід, наданий фахівцем сфери туризму. Постійна небезпека життю, заборона здійснювати авіаперельоти, утруднене транспортне сполучення – це ті основні фактори, що створюють вкрай несприятливий мікроклімат для розвитку туризму. Тому під час воєнного стану скоріше йдеться про підготовку фахівців, які на тепер принаймні зможуть набути потрібного досвіду й повноцінно самореалізуватись у сфері туризму за кордоном, а надалі повернутись в Україну з цінним багажем технік для розбудови вітчизняного туризму. Тобто мається на увазі такий собі тимчасово пріоритетний і вимушено домінуючий трудовий експорт у ніші туризму. До того ж і цей напрям обмежений контекстом війни, оскільки фахівцям туристичної ніші чоловічої статі та призовного віку, а це, як правило, якраз вік більшості здобувачів вищої освіти, заборонений перетин кордону держави. Отже, роль сформованої на високому рівні іншомовної компетентності полягає наразі насамперед у розширених можливостях працевлаштування за кордоном, особливо для тих категорій студентів, яким дозволено виїзд з країни. Перспективно роль вміння спілкуватись у бізнес-ракурсі іноземною мовою полягає в якісно новому рівні сервісу за умови працевлаштування здобувача вищої освіти в Україні, однак надання туристичних послуг для іноземних клієнтів. До слова, за даними Всесвітньої Ради з подорожей і туризму (World Travel & Tourism Council – WTTC), у 2022 році було створено 22 мільйони нових робочих місць, що на 7,9% більше, ніж у 2021 році, проте на 11,4% менше, ніж у 2019 році. Витрати місцевих відвідувачів зросли на 20,4% у 2022 році, що лише на 14,1% менше, ніж у 2019 році. Витрати міжнародних відвідувачів зросли на 81,9% у 2022 році, але все ще на 40,4% менше, ніж у 2019 році. Ці дані, оприлюднені на офіційному сайті WTTC, свідчать про те, що туризм потроху повертається до високого допандемічного рівня. Подорожі та туризм – одна з найбільших економічних галузей світу, яка забезпечує глобально кожне десяте робоче місце (319 мільйонів). Такі оптимістичні дані засвідчують стабільність попиту на спеціалістів туристичної сфери з належним рівнем сформованості іншомовної компетентності.

Окрім того, на час війни широкі можливості для кар'єрної самореалізації відкриває потенціал віртуального туризму. Віртуальний туризм – це цифровий досвід, який дає змогу людям віртуально «подорожувати» до місць призначення або відвідувати туристичні об'єкти, не виходячи з дому. Він використовує комбінацію технічних компонентів, таких як програмне забезпечення віртуальної реальності, аудіо, відео, зображення, дикторський текст тощо. Досвід віртуального туризму можна записувати або ж транслювати в прямому ефірі інтерактивні презентації, залучаючи віртуозних туристичних гідів, яким для втілення таких проєктів у синхронному чи асинхронному режимі неunikно потрібен високий рівень іншомовної підготовки (розмовна англійська, використання науково-популярного стилю з розмовними елементами, міжкультурна компетентність тощо). Віртуальний туризм має на меті створити наблизений до життя досвід подорожі певним місцем призначення чи туристичною пам'яткою. Віртуальний туризм має потенціал дати уявлення про те, що може запропонувати місце призначення чи туристична пам'ятка; його також можна використовувати для планування майбутньої особистої поїздки (у традиційному офлайн-форматі подорожі). Особисті тури продовжують відновлюватися після пандемії COVID-19, але глобальний сектор віртуального туризму усе одно розвивається такими великими виробниками технологій VR, як Google, GoMeta, Valve, Ximmerse, Samsung Electronics, Microsoft Corporation, Sony Interactive Entertainment і Oculus. ТОВ VR, що належить Facebook. Парадигма війни в Україні так само вимагає максимального використання можливостей віртуального туризму.

Мета його полягає не в тому, щоб замінити особисті подорожі, а в поточній альтернативності цього методу, його доповнювальній функції та дії його як інструменту хоч часткового подолання стагнації та виходу на нові ринки на етапі обмеженої мобільності. Згідно з даними дослідження ринку, у 2021 році глобальний ринок віртуального туризму становив 5 мільярдів доларів США, а до 2027 року він досягне 24,10 мільярда доларів США. По суті, віртуальний туризм є бізнес-можливістю в туристичній індустрії, а для майбутніх фахівців сфери туризму й гостинності в Україні – обладдйливим інструментом фахової самореалізації, набуття досвіду, позитивної глобальної репрезентації України. Передумова володіння тонкощами професійно детермінованої іншомовної комунікації в такому разі є обов'язковою для будь-кого, хто бажає себе спробувати в напрямі віртуального туризму.

Після війни потенційно зросте кількість туристів до звільнених українських міст і сіл саме на ґрунті інтересу туристів до вивчення воєнних та повоєнних реалій, пережитих людьми й населеними пунктами загалом під час ворожої окупації. Це вимагає від майбутніх фахівців сфери туризму та гостинності

вміння говорити про реалії війни іноземною мовою. Воєнно-історичний туризм та dark-туризм в період сучасного воєнного стану та ще з 2014 року набувають популярності в Україні [1, с. 206; 2, с. 71–79; 9]. Хоч питання заохочення такого різновиду туризму подеколи залишається дискусійним, особливо щодо аспектів його фінансування, а отже, стимулювання й належної підтримки з боку державних підвідомчих органів.

Ще з часу російського вторгнення на територію України 2014 року, а особливо після 24 лютого 2022 року активізувалось питання розвитку воєнного туризму. Він є відносно новим для України, однак здобув визнання в Європі та в інших куточках планети, де має значну популярність. Об'єктами інтересу для шанувальників воєнного туризму є споруди фортифікаційного призначення, прадавні замки, місця історичних битв, ДЗОТи, ДОТи, лінії оборони, військово-історичні музеї, військова техніка, локації захоронення загиблих воїнів тощо. Це не вичерпний перелік. Для того, щоб надавати послуги, пов'язані з воєнним туризмом, майбутнім фахівцям сфери туризму та гостинності потрібно вміти вести предметну комунікацію для іноземного туриста (монологічно, діалогічно). Воєнний туризм є сферою, особливо актуальною для європейського користувача, оскільки за кордоном ця сфера туристичної активності віддавна є прибутковою й користується неабияким попитом. Є дані, що від воєнного туризму Ізраїль щорічно отримував дохід у 115 мільйонів доларів США. У ФРН саме воєнний туризм тривалий час займав 2% від усіх туристичних послуг. У США щорічно дохід від продажу квитків до військових музеїв (наприклад, Музею стратегічної авіації) становить орієнтовно 45 мільйонів доларів [2, с. 71–79]. Наразі якраз в Україні наявна найбільша ресурсна база для розвитку воєнного туризму, однак розвиток цієї сфери потребує адекватної політики від держави. Так, громадською організацією Visit Ukraine уже започатковано dark-туризм в Україні, який передбачає тури по зруйнованих російськими окупантами містах Київської області. До того ж уже зараз туристичний центр Херсон на окремо розроблений для цієї мети лендинг-пейдж пропонує тури до легендарної Чорнобаївки, які зараз мають більше символічний характер та предметно допомагають ЗСУ в перемозі, однак зразу після перемоги України Чорнобаївка, без сумніву, стане однією з локацій, активно відвідуваних поціновувачами dark-турів. Глобальна ціль воєнного туризму полягає в донесенні до світової спільноти правди про трагічні події війни в Україні, у центрі Європейського континенту. Воєнний туризм, окрім економічно мотивованого напрямку, є, отже, інструментом правди та формування світових морально-ціннісних установок щодо сприйняття фактів російсько-української війни. Це відповідає попиту іноземних громадян на те, аби на власні очі побачити наслідки сучасної війни. Як би не було, а попит на фахівців, здатних надавати належний професійний супровід іноземною мовою, у цій туристичній галузі буде лише зростати.

Висновки. Отже, роль формування іншомовної компетентності майбутніх фахівців сфери туризму та гостинності в умовах війни чітко окреслюється як:

- 1) стратегічне питання національної важливості, оскільки туризм є дієвим засобом налагодження міжнародних контактів та створення глобального позитивного іміджу про країну;
- 2) важливий фактор досягнення економічного добробуту країни на тлі того, що вже на сьогодні подорожі та туризм є однією з найбільших економічних галузей світу;
- 3) відкриття широких кар'єрних можливостей для українських студентів, умова академічної мобільності, виконання базових умов до кваліфікації фахівця сфери туризму та гостинності в епоху глобалізації.

Подальші дослідження з теми доречно зосередити, емпірично дослідивши способи та підходи до формування іншомовної компетентності студентів туристичних спеціальностей для подальшого фахового розвитку ніш віртуального та воєнного туризму, що актуалізувались у період дії воєнного стану.

Використана література:

1. Барвінок Н. В. Перспективи розвитку воєнного туризму на території України після закінчення російсько-української війни. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2022. Вип. 18(2). С. 206–217.
2. Винниченко І. І., Рудніченко Ю. А. Воєнний туризм в Україні: умови та перспективи розвитку. *Географія та туризм*. 2016. Вип. 35. С. 71–79.
3. Голіков Л. П., Чернорук О. О., Наливайко О. О. Ефективність застосування інтернет додатків для вивчення іноземних мов. Трансформаційні процеси в умовах війни та післявоєнного періоду. *Збірник матеріалів Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції «Трансформаційні процеси в умовах війни та післявоєнного періоду»*. Чернігів, 10 червня 2022 р. С. 207–210.
4. Гуляк О. Б. Особливості навчання іноземних мов студентів туристичних спеціальностей. *Міжнародний науковий журнал «Науковий огляд»*. 2021. Вип. 1(73). С. 15–27.
5. ДАРТ. Україна вперше в історії очолила Європейську Комісію ВТО ООН. 1.6.2023. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/ukrayina-vpershe-v-istoriyi-ocholila-ievropeysku-komisiyu-vto-oon> (дата звернення: 01.06.2023)
6. Дішель Г. В. Альтернативні методи навчання іноземних мов в умовах війни. *The 17th International scientific and practical conference "System analysis and intelligent systems for management"* (May 02–05, 2023) Ankara, Turkey. International Science Group. 2023. 482 p. (p. 225).
7. Колісниченко Н., Кемарська Т., Петров І., Романенко Т. Особливості керівництва процесом викладання іноземної мови для здобувачів вищої освіти в умовах війни (англ). *Теоретичні та прикладні питання державотворення*. 2022. Вип. 27. С. 31–39.
8. Мединська С. Професійна підготовка майбутніх фахівців у галузі туризму: аналіз провідного світового досвіду. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип 52 (2). С. 239–246.

9. Некрасова Н. Ірпін, Буча, Бородянка: воєнний туризм започаткували в Україні. 18 серпня 2022. Comments.ua. URL: <https://kyiv.comments.ua/ua/news/life/travels/11688-irpin-bucha-borodyanka-voenniy-turizm-zapochatkuvali-v-ukraini.html> (дата звернення: 01.06.2023)
10. Рембач О. О. Іноземна мова як засіб розвитку міжкультурної компетентності майбутніх фахівців туристичної сфери. *Розвиток наукової думки постіндустріального суспільства: сучасний дискурс*: матеріали IV Міжнародної наукової конференції, м. Вінниця, 1 липня, 2022 р. Вінниця: Європейська наукова платформа. 2022. 250 с. С. 499–513.
11. Харжевська О. Психолого-педагогічні аспекти навчання іноземної мови в умовах війни. *X Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Віртуальний освітній простір: психологічні проблеми» (10 травня-5 червня 2022)*. URL: <http://www.newlearning.org.ua/content/opublikovano-tezy-x-mizhnarodnoyi-naukovo-praktychnoyi-internet-konferenciyi-virtualnyy>
12. Bahlai O., Machynska N., Matviiv-Lozynska Y., Senkovich O., Voloshyn, M. Developing students' intercultural communicative competence in foreign language classroom. *Advanced Education*. 2019. Vol. 6(11). P. 55–59.
13. García-Henche B., Yang M. The Spanish language as a cultural and touristic resource for the Chinese market to develop quality education. *Frontiers in Psychology*. 2022. Vol. 12. Article 6072.
14. Irgashevich S. T., Erkin G., Dilnoza S. Importance of foreign languages in developing hospitality and tourism sector of Uzbekistan. *Web of Scientist: International Scientific Research Journal*. 2022. Vol. 3(9). P. 48–56.
15. Kodirovna Y. D. Peculiarities of teaching English based on a communicative approach to students of the Tourism department. *International journal of pedagogics*. 2022. Vol. 2(10). P. 68–71.
16. Pinelopi P. English for Specific Purposes: How to teach English for Tourism. *International Journal of English Literature and Culture*. 2015. Vol. 3(8). P. 235–238.

References:

1. Barvinok, N. V. (2022). Perspektyvy rozvytku voiennoho turyzmu na terytorii Ukrainy pislia zakinchennia rosiisko-ukrainskoi viiny [Prospects for the development of military tourism on the territory of Ukraine after the end of the Russian-Ukrainian war]. *Aktualni problemy rozvytku ekonomiky rehionu*, 18(2), 206–217. [in Ukrainian]
2. Vynnychenko, I. I., Rudnichenko Yu. A. (2016). Voiennyi turyzm v Ukraini: umovy ta perspektyvy rozvytku [Military tourism in Ukraine: conditions and prospects for development]. *Geohrafiia ta turyzm*, 35, 71–79. [in Ukrainian]
3. Holikov, L. P., Chernoruk, O. O., Nalyvaiko, O. O. (2022). Efektyvnist zastosuvannia internet dodatkov dlia vyvchennia inozemnykh mov. Transformatsiini protsesy v umovakh viiny ta pisliavoiennoho periodu [The effectiveness of using Internet applications for learning foreign languages. Transformational processes in the war and post-war period]. *Zbirnyk materialiv Vseukrainskoi mizhdystyplinarnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Transformatsiini protsesy v umovakh viiny ta pisliavoiennoho periodu»*, Chernihiv, 10 chervnia (s. 207–210). [in Ukrainian]
4. Huliak, O. B. (2021). Osoblyvosti navchannia inozemnykh mov studentiv turystychnykh spetsialnosti [Peculiarities of learning foreign languages for tourism majors]. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Naukovyi ohliad»*, 1(73), 15–27. [in Ukrainian]
5. DART. (2023). Ukraina vpershe v istorii ocholyla Yevropeysku Komisiyu VTO OON [For the first time in history, Ukraine headed the European Commission of the UN WTO]. June, 1, 2023. <https://www.tourism.gov.ua/blog/ukrayina-vpershe-v-istoriyi-ocholyla-ievropeysku-komisiyu-vto-oon> (data zvernennia: 01.06.2023) [in Ukrainian]
6. Dyshel, H. V. (2023). Alternatyvni metody navchannia inozemnykh mov v umovakh viiny [Alternative methods of teaching foreign languages in war conditions]. *The 17th International scientific and practical conference “System analysis and intelligent systems for management”* (May 02–05, 2023) Ankara, Turkey. International Science Group. 482 p. (p. 225). [in Ukrainian]
7. Kolisnichenko, N., Kemarska, T., Petrov, I., Romanenko, T. (2022). Osoblyvosti kerivnytstva protsesom vykladannia inozemnoi movy dlia zdobuvachiv vyshchoi osvity v umovakh viiny (anh) [Peculiarities of guiding the process of teaching a foreign language to students of higher education in the conditions of war (English)]. *Teoretychni ta prykladni pyttannia derzhavotvorennia*, 27, 31–39. [in Ukrainian]
8. Medynska, S. (2022). Profesiina pidhotovka maibutnikh fakhivtsiv u haluzi turyzmu: analiz providnogo svitovoho dosvidu [Professional training of future specialists in the field of tourism: analysis of leading world experience]. *Aktualni pyttannia humanitarnykh nauk*, 52(2), 239–246. [in Ukrainian]
9. Nekrasova, N. (2022). Irpin, Bucha, Borodyanka: voiennyi turyzm zapochatkuvaly v Ukraini [Irpin, Bucha, Borodyanka: military tourism was started in Ukraine]. 18 serpnia. *Comments.ua*. <https://kyiv.comments.ua/ua/news/life/travels/11688-irpin-bucha-borodyanka-voenniy-turizm-zapochatkuvali-v-ukraini.html> (data zvernennia: 01.06.2023) [in Ukrainian]
10. Rembach, O. O. Inozemna moва yak zasib rozvytku mizhkulturnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv turystychnoi sfery [Foreign language as a means of developing the intercultural competence of future tourism specialists]. *Rozvytok naukovoi dumky postindustrialnogo suspilstva: suchasnyi dyskurs: materialy IV Mizhnarodnoi naukovoi konferentsii*, m. Vinnytsia, 1 lypnia, 2022 r. Vinnytsia: Yevropeyska naukova platforma. 2022. 250 s. S. 499–513. [in Ukrainian]
11. Kharzhevska, O. Psykholoho-pedahohichni aspekty navchannia inozemnoi movy v umovakh viiny [Psychological and pedagogical aspects of teaching a foreign language in the conditions of war]. *X Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi Internet-konferentsii «Virtualnyi osvittii prostir: psykholohichni problemy» (10 travnia-5 chervnia 2022)*. <http://www.newlearning.org.ua/content/opublikovano-tezy-x-mizhnarodnoyi-naukovo-praktychnoyi-internet-konferenciyi-virtualnyy> [in Ukrainian]
12. Bahlai, O., Machynska, N., Matviiv-Lozynska, Y., Senkovich, O., & Voloshyn, M. (2019). Developing students' intercultural communicative competence in foreign language classroom. *Advanced Education*, 6(11), 55–59.
13. García-Henche, B., Yang, M. (2022). The Spanish language as a cultural and touristic resource for the Chinese market to develop quality education. *Frontiers in Psychology*, 12, 6072.
14. Irgashevich, S. T., Erkin, G., & Dilnoza, S. (2022). Importance of foreign languages in developing hospitality and tourism sector of Uzbekistan. *Web of Scientist: International Scientific Research Journal*, 3(9), 48–56.
15. Kodirovna, Y. D. (2022). Peculiarities of teaching English based on a communicative approach to students of the Tourism department. *International journal of pedagogics*, 2(10), 68–71.
16. Pinelopi, P. (2015). English for Specific Purposes: How to teach English for Tourism. *International Journal of English Literature and Culture*, 3(8), 235–238.

Zhumbei M., Kopchak L., Pryimak L. The role of forming the language competence of future specialists in the sphere of tourism and hospitality in the conditions of war

Tourism and hospitality are those areas of human economic activity that, in relation to the dynamics of their development, strongly depend on the presence of favourable conditions in the state. The context of the full-scale Russian-Ukrainian war led to some stagnation in tourism industry, especially in the sphere of outbound tourism. Against this background, the problem of forming the professional competences of tourism students acquires new features related to the crisis conditions of activity and ways to assist in overcoming crisis and post-crisis phenomena. At the same time, the strengthening of Ukraine's European integration ties and the activation of friendly relations with numerous countries of the world create the basis for positive expectations for the further post-war development of the tourism niche. In view of the above-said, this also means some transformation of professional training programs for applicants of tourism specialties. Namely, in those aspects that adapt the training system to foreign experience and contribute to the integration of the Ukrainian tourism system into the European and world tourism system in general. This primarily requires appropriate knowledge of foreign languages (English as the language of international communication, in particular) – a principal tool for realizing ambitious intentions in the sphere of tourism. The objective of the article is to analyze and outline the role of foreign language competence formation of future specialists in the sphere of tourism and hospitality in the conditions of war, taking into account the existing event context and opportunities for the development of tourism industry in the close post-war perspective. The defined objective has determined the focus both on the prospects and the ways of maximum revival of tourism in the current situation of martial law. We emphasize those moments in which the proper level of foreign language competence formation is identical to the discovery and implementation of new opportunities, even in a crisis period of war. The formation of foreign language competence of future specialists of tourism and hospitality in relation to the functional role is defined as a means of expanding the foreign career opportunities of graduates of tourism specialties. The role of foreign language competence for realizing the potential of virtual and military (dark) tourism in synchronic and diachronic planes is noted.

Key words: foreign language competence, foreign language, martial law, military tourism, hospitality industry, tourism industry.

УДК 378.616-05.051

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.93.12>

Кир'язова О. В., Нетребчук Л. М., Самойленко Т. О., Циба А. А., Нагачевська С. А.

**АКТУАЛІЗАЦІЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕДИКІВ
ЯК ВАЖЛИВОЇ СКЛАДОВОЇ ІМІДЖУ ЛІКАРЯ**

Статтю присвячено особливостям актуалізації комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти медичних ЗВО як важливої складової іміджу лікаря. Проаналізовано поняття «імідж лікаря» та «комунікативна компетентність» у наукових розвідках різного рівня. Розглянуто комунікативну компетентність майбутніх медиків у складі іміджу лікаря як важливий аспект професійного спілкування працівників медичної сфери головним завданням якого є використання основних правил вербальної та невербальної комунікації результатом яких є створення позитивної та сприятливої атмосфери у спілкуванні з пацієнтами, що сприятиме покращенню результатів їх лікування.

Проведено опитування серед пацієнтів однієї з Одеських лікарень, для визначення актуальної думки щодо комунікативної компетентності лікаря як важливої складової його іміджу. Наведено результати анкетування, що вказують на актуальність комунікативної компетентності для іміджу лікаря якому довіряють пацієнти і до якого готові звертатися повторно у разі необхідності.

Визначено наступні складові у структурі комунікативної компетентності медиків, що мають вплив на створення позитивного іміджу лікаря: уміння лікаря швидко налагодити процес комунікації та створити контакт зі співрозмовником; уміння професіонала не ускладнювати розмову з пацієнтом незрозумілою медичною термінологією, влучно підбираючи потрібні дефініції що є прийнятними для хворого; уміння доводити доцільність власної думки та влучно аргументувати обраний курс лікування пацієнту; відсутність емоційно забарвлених назв та понять що спотворюють мовлення лікаря; здатність проявляти співчуття та розуміння до хворого у різних його станах; уміння позитивно налаштувати пацієнта на успішний результат прописаного лікування; відсутність зайвої жестикуляції та неприємної міміки у медика; уміння уникати конфліктних ситуацій з хворими та їх родичами.

З'ясовано, що спілкування з пацієнтами, їх родичами та обмін досвідом з колегами займатиме велику кількість часу у роботі лікаря, тому підготовка майбутніх медиків до фахової комунікації передбачає поетапне вивчення дисциплін, орієнтованих на здобуття мовних та соціокультурологічних компетентностей.

Ключові слова: імідж лікаря, комунікативна компетентність, вербальна та невербальна комунікація, структура комунікативної компетентності медиків, працівники медичної сфери.

Одним з важливих пріоритетів сучасної медицини є кваліфіковані спеціалісти, що мають високий рівень професіоналізму та сформований позитивний імідж лікаря. Професія лікаря завжди була